10

Q. D. B. V.

AVSPICIIS RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS REGII AC DOMINI,
DOMINI
FRIDERICI AVGVSTI,
ELECT. SAXON. HEREDIS

DE

HYDROPE SICCO AC FLATVLENTO

PRAESIDE

DN. CHRISTIANO VATERO,
PHIL. ET MED. D. EIVSDEMQVE PROF. PVBL.
NEC NON PHYSICO PROVINC. SAXON. ET
ARCHIATRO ANHALTINO
PATRONO AC PROMOTORE SVO IN AETERNVM
DEVENERANDO

PRO - LICENTIA
SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES
DOCTORALES RITE IMPETRANDI
AD D. NOVEMB. A. C. MDCCXIII.
IN AVDITORIO MAJORI
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM SVETIS
PVBLICE DISSERET.

CARL FRIEDERICH SCHVLTZE
BRANDENBVRG. MESO-MARCH.

VITEMBERGAE,
EXPRESSIT FORMIS AVGVSTVS KOBERSTEINIVS.

DE

HYDROPE SICCO AC FLATVLENTO

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA.

PROEMIVM.

Nter morborum, qui uitae humanae insidiantur, myriades, plerosque circa uentriculum eiusdemque canalem alimentorum generari et foueri, eosque, iudice iam *Hippocrate nostro de Arte Thes. XVII.* in obscuro admodum positos, et minus euidentes, quilibet facile intelligit, qui nouit, partem hanc eo loco a natura positam esse, ubi ob membrorum, quae longa serie complectitur, capacitatem, atque ingestorum ali-

mentorum copiam, uarietatem et impuritatem uberrimo ſemper illuuiei ſcatet prouentu: Fieri ſane aliter non poteſt, quin cauſarum tam exterius irruentium, quam internarum concurſu, ſaepius ſane in alimentorum debita ibidem digeſtione, depuratione, indeque, per innumeros exiliſſimorum uaſculorum] tubulos mirifice perplexos, diſtributione quouis fere momento contingat, ut partium et functionum iſtarum harmonia multis modis turbetur aut penitus euertatur. Eſt enim hic prima et praecipua digeſtionum officina, ubi ſiue male conuenit humoribus, ſiue organis, mille ſtatim parata ſunt morborum ſemina: Nulla autem cauſarum, praeter rationem uiuendi diſſolutiorem, uidetur eſſe frequentior et periculo manifeſtior; utpote, qua toto die fit, ut tanta iſtae partes humorum ſuperfluorum et crudorum obruantur illuuie, quae deſtinatis inibi receptaculis ne quidem excipi, multo minus debite digeri et diſtribui queant. Oriuntur hinc tot uaſculorum obſtructiones, humorumque corruptiones, cachexiae, febres, diarrhoeae, tormina, aliaque quam plurima mala, quae hic recenſere, inſtituti ratio non admittit: Vni tantum Hydropi, eidemque in ſpecie ſicco et flatulento jam digitum

inten-

intendere, et quae hactenus ad accuratiorem ejusdem cognitionem et curationem, crebris cadauerum sectionibus, aliisque signis obseruata sunt, loco speciminis inauguralis thesibus hisce delineare decreui: Faxit immortale Numen ut cedant in ipsius gloriam et proximi languentis auxilium.

Thes. I.

NEmo offendatur hic nomine Hydropis flatuosi; utpote quo etiam ipsi artis nostrae Parenti *Lib. IV. Aphor. XI.* et *Galeno Comment. ad hunc Aphorismum* eundem affectum consignare placuit. *Prosper Martianus* quidem *Comment. in L. Hipp. d. Acut. Sect. IV. v. 373.* nec non *in libr. Coacar. Praenot.* et cum eo *Lindanus* aliique per Hydropem siccum Hippocratem potius Ascitidis illam speciem intellexisse uolunt, ubi abdomen quidem aquis repletur, pedes uero et aliae extremitates arescunt et exsiccantur, idque exinde colligunt, quando *Sect. IV. Aphor. XI.* legitur: *Quibus tormina et circa umbilicum dolores, et lumborum dolor, qui neque medicamento, neque alias soluuntur, in hydropem siccum fit conuersio: Et S. III. Coac. Praenot. V. L. VI. Quibus ex aliqua aegritudine ad hydropem res deuenit, his alui siccae, excrementa caprini stercoris, sphaerulis similia, egeruntur*

cum

cum colliquatione mucoſa et urina non bona, et diſtenſiones circa hypochondria et tumores ac dolores circa uentrem et laterum mollitudinem, et juxta ſpinae muſculos accidunt, febres item et ſitis et tuſſes ſiccae ſequuntur. Verum eo ipſo tantum illi probare mihi uidentur, flatus indeque oriunda tormina imo ipſam Tympanitem hydropem, aſcitem tanquam cauſam non raro antecedere, imo cum eadem complicari; exinde tamen inferre non licebit, flatus iſtos interdum non ſeorſim, et citra omnem aut, minus notabilem aquoſitatem intra cauitates iſtas colligi poſſe, quae in ſpecie dictum hydropem ſiccum conſtituunt, tot obſeruationibus jam tum, et quotidiana fere experientia notisſimum, licet etiam Hippocr. Libro ſuo de flatibus et alibi nullam ejus deſcriptionem perfectam reliquerit.

Theſ. II.

Reuera enim faciem quoque Hydropis aquoſi extrinſecus refert, imo talem non raro antecedit, aut etiam eidem complicatur. Alias quidem etiam non incommode Hydrops Tympanites, uel Tympania uocatur, eo quod abdomen aegrorum ejusmodi nimium quantum extendatur,

et

et percuſſum, tympani inſtar bellici, ſonum edat: Eſt enim, non minus ac Hydrops Aſcites, Tumor abdominis imprimis, aut etiam aliarum partium uicinarum, enormis et durus, ſed leuis magis et ſiccus, cum rugitibus, palpitationibus cordis, torminibus hypochondriacis, colicis, difficultate ſpirandi aliisque grauiſſimis ſymptomatis ſtipatus, et a flatibus in cauitatibus iſtis collectis oriundus.

Theſ. III.

AEque nimirum, ac in Hydrope abdominis aquoſo, intumeſcit hic totum abdomen in tantam ſaepius molem, ut etiam rupturam aegri metuant, nulla tamen in contrectatione ejus, ſiue ab ægro, ſiue aliis, ſentitur mollities, aquoſitas uel fluctuatio humoris alicuius, tota potius abdominis regio fornicata quaſi, ſiue aequaliter tumida attactui uix cedit, aut, ſi cedit, ſtatim tamen reſilit, manente ſemper aequali ſuperficie: Neque etiam tanta hic ac in aquoſo ſentitur grauitas, quin potius notabilis leuitas, reſpectu Aſcitis, ſed eo major diſtenſio, ac durities totius abdominis. Accedunt inſuper continua fere murmura, rugitus, cardialgia, dolores colici et iliaci, modo fixi magis

gis et immobiles, modo uagi, palpitationes cordis, et difficilis admodum respiratio; Eaque omnia eo grauiora, quo majorem successiue gradum et augmentum acquirit morbus.

Thes. IV.

PAtitur enim hic tota abdominis regio, a coxis et pube ad diaphragma usque extensa, et in ea tot uiscera plane insignia, multiplicibus digestionibus, transcolationibus et depurationibus succorum destinata, a quibus deinde reliquae partes omnes totius corporis, uti alias suam nutritionem, sanitatem et uitam, ita nunc quoque laesiones istas participant. Imprimis in Ventriculo et reliquo alimentorum canali materia et fomes flatuum ex alimentis prauis, eorundemque prauis digestionibus, primum generantur et colliguntur; unde etiam in cadaueribus, ex hoc morbo defunctis, et apertis, saepius nihil horum in ipsius abdominis cauo, omnes uero in intestinis tantum nimium distentis, simulque uariis locis distortis et conuolutis inueniuntur, testantibus id obseruationibus plurimis apud *Bonettum in Bibliotheca Anatomica P. II. et Med. Sept. P. I. Inspecie quoque apud Sennert. L. III. Prax. P. VI. Sect. II. C. IV. Plater. L. III. Guil. Fabric. Hild.*

Hild. Cent. VI. Obseru. LXXIV. Anton. Beniuen. Cap 81. obseru. Smetium Misc. Med. L. VII. Epist. IV. Hercul. Saxon. Prael. Pr. P. II. C. XXIV. Dolaeum Encyclop. Pr. L. III. C. IX. Scholz in Ephemerid. German. D. I. A. II. et alios. Ex quo etiam fit, quod aegri tales, a flatibus siue per superiora, siue inferiora erumpentibus, maximum solamen percipiant.

Thes. V.

TAmen non semper et solum in officina hac subsistunt flatus, tanquam carceribus inclusi, sed majori copia collecti ac congregati, ut ab intestinis amplius contineri, nec ob distensionem ac conuolutionem eorum exitum inuenire queant, necessario spatium, ui elasticitatis suae, quaerentes, uniuersum eorum tubum enormiter extendunt, eoque ipso poros ipsorum, immo etiam oscula uasorum lacteorum et sanguiferorum nimium dilatant, sibique uias elabendi aptissimas quaerunt et aperiunt. Ex qua ratione non solum in ipsius abdominis cauitate, testantibus obseruationibus apud *Theodorum Schenkium, Rolfincium, Valesium, Helmontium, Menjotium* et alios, sed etiam in uasis sanguiferis, ipsoque Corde reperiuntur. *Vidi,* inquit *Pechlinus l. c. teste et arbitro Syluio*, ca-

dauer aperiri *hominis a multis uentris doloribus, pectorisque angustiis tandem oppressi, quem, etsi jam ante flatibus laborasse conjiceremus, sectio tamen rem omnem eo clarius docuit. Primum enim ut Abdomen aperiebatur, erumpentes ingenti copia flatus cameram foedo atque impudico odore repleuere: Intestina deinde omnia hinc inde, ut fieri solet, turgida deprehensa; Ventriculus quin etiam totus inflatum utrem referebat, adeo ille extensus erat. Et uero perambulasse jam uentorum regionem uidebamur, cum ad nouum spectaculum magnitudo cordis, uel duabus partibus naturali major curiosos auocaret. Itaque, qui Polypum hic, aut copiosos sanguinis grumos adfuturos credebamus, uentriculum utrumque omni cruore uacuum, sed a copioso flatu in immensum adauctum deprehendimus, imprimis uero dextrum ejus uentriculum, una cum auricula et uenis sociis.* Aeri ſane nulla corpora imperuia, multo minus uiuentia, non niſi ex meris uaſculis et tubulis conflata, et praeterea ſuccis aere pleniſſimis referta: Hinc ſi uel digiti ſolum extremitas ſpeculo, uel alii corpori polito, propius admouetur, ſtatim macula quaedam ab effluuiis exeuntibus ipſis inducitur; Et, ſi excreta ſenſualia corporis noſtri cum quotidie aſſumptis alimentis comparantur, habito ſimul reſpectu augmenti

ejus

ejús exigui, oppido patescit, quotidie majorem quantitatem effluuiorum insensibilium, quam excretorum sensibilium, a nobis effundi, uti etiam incredibili industria et patientia haud contemnenda satis abunde probarunt *Sanctorius in Medicina sua Statica, et Robertus Boyle de Poris corporum.*

Thes. VI.

SEd adhuc obseruare conuenit, ejusmodi flatuosum spiritum, non solum inter tunicas et uesiculas uiscerum, sed in toto corporis ambitu, inter cutem, panniculum carnosum et musculos ita coaceruari posse, ut Hydropis Anasarcae, sed itidem siccae et flatuosae, faciem perfecte ostendant; Cujusmodi notabilem Anasarcam, quam Tympanitem uniuersalem appellat, ex Schmetio refert Willisius *Pharm. Rat. Sect. II. Cap. IV.* in Juuene quodam Leodinensi, qui, cum in conflictu subter axilla dextra uulnus punctim factum, in pectoris cauitatem penetrans, accepisset, postridie toto corpore, post unicam noctem, mane turgidus apparebat, non solum in pectore; sed etiam dorso, uentre, lumbis, pedibus, brachiis, imo collo et tota facie, ut ne palpebras quidem deducere potuerit, quin et in uertice ipso, cute ubique distenta et tumefacta cum dolore

 non

non leui. Cui etiam prorſus ſimilem caſum annotauit Sennertus de hoc affectu, ex propria experientia ; Et talem quoque ante aliquot annos in Studioſo Dantiſcano, ex ejusmodi uulnere Thoracis contigiſſe, ab Excellent. Domino Praeceptore Praeſide relatum audiui : Hujusque tam ſubitaneae inflationis rationes Williſius quidem in ſpirituum animalium motu anomalo, a punctura forte neruorum axillarium oriundo, deriuat, uerum, praeter quod de punctura neruorum, in iſtis facta uulneribus, nihil certi conſtet, rationem reddere omiſit, quare in illis tantum uulneribus, non uero aliis quoque neruorum puncturis, eadem inflatio totius corporis contingat, et unde in thoracis illis uulneribus tam ſubito oriatur, rurſusque cito euaneſcat : Potius igitur cum Sennerto noſtro eandem factam putamus, quando aer extraneus per thoracis uulnus ingreſſus, rurſusque exſufflandus, propter uulnus obturatum, exitum non inueniens, cutis interſtitia ſubiit, ibidemque cum reliquis partibus ſpiritalibus, in ſuccis habitantibus, ejusmodi anaſarcam flatuoſam tam ſubito excitauit. *Conſ. Hildan. C. V. obſ. LXX. M. Don. Hiſt. Med. L. I. Schenck. L. V. obſ. & Riuer. C. V. obſ. LXIX*, de Flatu ejusmodi furioſo totius corporis.

Theſ.

Thes. VII.

MErito igitur omnem inflationem, siue Intestinorum solum, siue abdominis, siue etiam aliarum cauitatum, tribuimus potissimum aeri, qui non solum per inspirationem et transpirationem ad intima corporis nostri admissus, sed etiam cum alimentis et potulentis omnibus intra uentriculum et intestina receptus, tanquam primus motor, digestiones et secretiones omnes, ui mobilitatis et elasticitatis suae excitat et promouet, eoque ipso cum humoribus istis transit et perspirat. Quodsi uero culpa ipsius, uel alimentorum, aut organorum adjuuantium, digestiones istae minus recte succedunt, facile etiam fit, quod in suo motu inhibitus, uel turbatus, extra limites tendat, et mille mala, imprimis quoque nostrum affectum gignat. Frequentius et manifestius hoc fit in prima corporis regione, ueluti propria officina, ubi, ut jam antea meminimus, propter innumeros in diaeta commissos errores primum generantur tot cruditates uiscidae, pituitosae, austerae, acidae aliaeque, a quibus adeo praue digestis, etiam partes ejusmodi heterogeneas imprimis salinas cum aere misceri, et intra cauitates colligi necesse est. Sunt enim ibi-

dem uarii admodum inteſtinorum anfractus, anguli, ualuulae et cellulae, ubi inſuper uarii ſucci, ſaliua, limpha uentriculi ipſius, pariter ac inteſtinorum, ſuccus pancreaticus et bilis, ad digeſtiones illas promouendas confluunt; quibus ſi praeterea ex aliis morbis antecedaneis male conuenit, non poteſt, quin propter eorum intemperiem plus minus acidam, auſteram, ſalſo acrem, aliamue, alimenta, ſiue ſalubria, ſiue inſalubria male digerantur, depurentur, indeque flatuum materia foecundiſſima generatur.

Theſ. VIII.

Imprimis uero pituita ſic dicta, ſeu humor uiſcidus, ualde glutinoſus et crudus commodiſſimum iisdem fomitem et pabulum praebent, quando ob partium ſuarum glutinoſitatem, tenacitatem et plicabilitatem, partes acres flatuoſas non ſolum largius colligit et diutius retinet, ſed ſimul quoque cum iisdem in halitus copioſos abit. Cui dum bilis, tum temporis aeque uiſcida, tamen lixiuioſa acris accedit, non poteſt, quin orto inter ſuccos iſtos heterogeneos motu inteſtino, quaſi fermentatiuo, pituita iſta quodammodo reſoluatur, et in ueſiculas uel bullulas aere plenas redigatur; quemadmodum aqua, ſmegmatis beneficio,

gluti-

glutinoſior reddita, nec non alii liquores quicunque glutinoſi, in bullas ejusmodi conflari ſolent. Cujusmodi etiam bullarum, ex pituita ualde glutinoſa conflatarum, et flatus intus continentium, inſignia exempla habentur in *Ephemerid. German. Dec. II. A. I. Obſerv. LXXX.* ubi aeger quidam cum paſſionibus colicis diu conflictatus, quibus libet remediis fruſtra exhibitis, tandem uſu clyſmatum efficaciorum, maſſam ex multis ueſiculis contextam, quarum majores globoli juglandium, minores nucum auellanarum magnitudinem excedebant, manifeſto cum leuamine excreuit; quae ueſiculae tam tenaciter ſibi adhaeſerunt, ut uix diuelli potuerint, diſruptae uero, mephitim flatulentam admodum foetidam emiſerint. Et alia ibidem foemina a longo tempore aſthmatica et anheloſa, ejusmodi ueſiculas, longe majores, magnitudine Pomi borſtorfiani, magno quidem labore, tamen cum Εὐφορία, per uices rejecit. Ex quibus ſane et ſimilibus oppido patet, quantum humores ejusmodi glutinoſi et tenaces ad producendos morbos flatulentos, et in ſpecie hydropem noſtrum faciant, curamque illorum longe difficillimam reddant.

Theſ. IX.

ATque hinc fit, quod phlegmatici ſic dicti, ſeu potius

tius phlegmatico-cholerici, uel phlegmatico-melancholici potiſſimum, uti in paſſiones hypochondriacas, colicas et iliacas, ita in hunc affectum prae caeteris maxime procliues obſeruentur. Ideo quoque hypochondriaci, quaſi uentriloqui, continuo fere horrenda murmura et rugitus, etiam adſtantium aures offendentes, ſentiunt, imo poſt cibum ſumptum flatibus adeo ſaepe tumeſcunt, quaſi a folle ita inflati, ut etiam inteſtina extenſa, eorundemque cellulae et anfractus manibus diſtingui queant. Tale rurſus exemplum inſigne apud *Bonettum in ſepulchreto P. I.* habetur Virginis Hypochondriacae et atrabilariae, quae hypochondriorum obſtructionibus et inflationibus diu uexata, adhibitis fruſtra remediis omnis generis, tandem hydrope ſicco ſuperueniente exſpirabat; Id quod etiam in Abbatiſſa Heruordienſi contigiſſe, obſeruauit *Schmetius l. c p. 528.* Cujus tympaniam, et ex ea mortem, antecedebant tumor durus et ſcirrhoſus hypochondrii dextri, cum cruciatibus acerbiſſimis et anxietatibus, per interualla circa umbilicum recurrentibus, nec non manuum inflationibus et maculis liuidis. Idemque in Tympania cum Melancholia hypochondriaca et catarrhis conjuncta *Joh. Colles fol. 181.* ſe uidiſſe refert.

Theſ.

Thes. X.

ITa porro notabile quoque est, febres non solum intermittentes, et cum obstructionibus uiscerum conjunctas, sed etiam continuas interdum affectum nostrum comitari, aut etiam cum eodem tristem euentum sortiri: idque comprobat Virgo, exempli loco, illa, cujus meminit Pechlinus, febre solum tertiana detenta, cujus singuli paroxysmi, inualescente potissimum calore, cum tanta totius abdominis inflatione inuadebant, et repetebant, ut etiam, propter repentinum et insolitum phaenomenon, multis suspicionem ueneni hausti praebuerit, donec cum Paroxismi toties remittebat, et febre curata, penitus cessabat. Quid ergo mirum, quando febres quartanae et similes inueteratae, cum majori humorum uisciditate, uiscerumque obstructione conjunctae, toties in Hydropem Ascitem, uel etiam Tympaniam abeant, qualem etiam refert *Matth. d. Gradi Consil. L. II. fol. XLVII.* Aliam uero, cum febre putrida et hectica, *Epiphanius Histor. f. 209.* Sed majorem longe meretur admirationem, quod etiam in febribus continuis et malignis idem interdum obseruetur, uti in Febris Hungaricae principio aliquoties obseruauit *Conradinus in Tract. de febr. hungar. C. XXVII. Et cum eo*

Drawizius de Scorbuto T. I. p. 65. In Simplici uero continua *Ballonius Paradigm. 141.*

Thes. XI.

ALias quidem rarum non eſt, quod Tympania ſubitanea etiam a uenenis hauſtis producatur, de quo exempla habentur *apud Card. L. II. de Venen. C. I.* et alibi, unde etiam intumeſcentia ſubitanea totius corporis, uel ſolum abdominis, absque aliis cauſis manifeſtis contingens, inter ſigna hauſti, ex improuiſo, ueneni a Medicis refertur, ut uidere eſt apud *VVelſchium in Vuln. judic. rational. C. ult.*

Thes. XII.

IMo etiam uermes huic malo occaſionem praebere poſſunt, quatenus non ſolum excrementa uiſcoſa, acria reddunt, et cum alimentis permiſcent, ſed etiam inteſtina grauiter ſaepius pungunt, uellicant et ſic in motus ſpaſmodicos redigunt, unde ſane digeſtiones maxime turbari, nihilque niſi cruditates uiſcoſas et flatuoſas oriri neceſſe eſt. Hujus rei fidem rurſus faciunt, in cadaueueribus, ex hoc morbo defunctis, obſeruationes quamplurimae: Ita *Hercul. Sax. l. c.* refert, quod in Nobili Patauino, decem annorum, cum tumore ingenti

genti ſubitaneo, et Tympanitem aemulante, mortuo et ſecto, non ſolum inteſtina flatibus pleniſſima, ſed in uentriculo ultra triginta uermes, eorundemque multos ſeſquipedales inuenerit. Pariter *Platerus* in Puero, ſeptendecim annorum, inteſtina, praeter flatus, quamplurimis uermibus oblongis et adhuc uiuis referta, uidit, qui rurſum aliis minoribus repleti, tantos motus in abdomine, etiam poſt mortem excitarunt, extrinſecus adeo ſenſibiles, ut etiam adſtantes, de ſepeliendo cadauere, ambiguos reddiderint.

Theſ. XIII.

SEd praeterea in ejusmodi cadaueribus etiam reperiuntur ſaepe uiſcerum uariorum, hepatis, nempe, lienis, pulmonum aliorumque ſcirrhi, corruptiones et conſumptiones: Inter Tympaniticos ſub cura mea fuit, inquit *Bonetus Theſaur. Pract. L. IV. Cap. XLVIII.* puellus triennis, qui ex abſceſſu in pectore oborto, poſt decimeſtrem languorem obiit; biduo uero, antequam e uiuis excederet, Tympanites accedebat, qui puellum, prae ſumma uentris diſtenſione, ſuffocabat. Cauſam interitus, ut manifeſtarem parentibus, diſſectionem feci, et praeter abſceſſum in pectore, aperto abdomi-

ne adeo exiliere inteſtina, ut omnes mirati fuerint, quomodo capacitate uentris concludi potuiſſent: Pellucidiſſima illa erant et tenuiſſima, cujusmodi ea, quae ad tucetorum confectionem parantur, ex ſimplici tunica parata. Alius Eques generoſus XXVII. annorum, referente *D. P. Petri in Ephemerid. German. Dec. I. A. II. Obſ. LXXVII.* malo hypochondriaco, et obſtructionibus uaſorum meſaraicorum diu obnoxius, poſtea, in Inteſtino recto mali moris ulcere fiſtuloſo contracto, ob denegatum excrementorum tranſitum, tandem, remediis omnibus incaſſum adhibitis, lethalem tympanitem contrahebat.

Theſ. XIV.

ADeo multi et uarii admodum, etiam ex mille aliis cauſis oriundi morbi, huic noſtro fores aperiunt, quibuſcunque ſolum digeſtiones et diſtributiones ſuccorum turbari, et flatuum materia ſuppeditari, aut ſolum frequentes inteſtinorum motus conuulſiui excitari queunt. Commemorandum enim omnino hic eſt, quod non ſola flatuum collectio, earundemque elaſticitas, ſed inteſtinorum quoque ipſorum motus conuulſiui, ad producendum hunc affectum quam maxime faciant; quan-

quando nimirum eadem, ſiue a flatibus ipſis, ſiue humoribus acribus, uenenis, purgantibus fortioribus, uermibus aliisque grauiter uellicata et laeſa, criſpantur, et ſpaſtico modo contrahuntur, uel extenduntur, fit, ut diſtributiones ſuccorum ibidem non ſolum turbentur, impediantur, ſed etiam uaſorum circulantium oſcula conſtringantur praeter naturam, alia aperiantur nimium, conſequenter flatibus et humoribus, extra limites ſuas naturales elabendi, anſam praebent: Quo etiam reſpexit *VVilliſius*, quando l. c. omnem hydropem ſiccum ab inteſtinorum, meſenterii, peritonaei, aliorumque uiſcerum membranoſorum tenſione, τετανώθει ſpaſmodica potius, quam a nimia flatuum intus concluſarum copia; eandemque tenſionem, a ſpiritibus animalibus, fibras membranarum iſtarum impetuoſius ſubeuntibus, dependere docuit.

Theſ. XV.

SEd, praeter haec interna corporis mala, etiam mille alia extranea, malo huic occaſionem et cauſam dare ſolent, ſiue cruditates uiſcidas, glutinoſas & flatuoſas ſuppeditando, ſiue conuulſiones et ſpaſmos inteſtinorum excitando,

aut aliis rationibus digeſtiones, depurationes, et diſtributiones ſuccorum in abdomine, quocunque modo turbando et inuertendo. Accuſandi hic prae caeteris ſunt omnes cibi et potus crudi, craſſi, uiſcidi, auſteri, acidi, flatulenti, qui inter ſubſtantiam et texturam ſuarum partium uiſcidarum, etiam multas aereas particulas, nec non ſalino ſulphureas continent; e. g. omnia olera, legumina, et fructus horaei, facile fermentabiles, putreſcentes et ſimilia, ut ſunt Piſa, fabae, poma et pyra ſubacida, adſtringentia, cydonia, meſpila, uuae, et ex iis paratum muſtum, cereuiſia recens, piſcium genera uaria, lacticinia corrupta, aliaque: Imo potus Coffe in multis, praecipue phlegmaticis flatus enormes excitare, obſeruatur, in primis ſi refrigeratio corporis ſecuta; De quibus, ſi placet, legantur *Fienus lib. de Flatibus*, *Helmontius de Flatibus*. Vidi in Collegio Experim. D. D. Praeſidis non ſemel piſa, fabas uel ſimilia legumina repleta, et parum aquae irrigata, adeo intumeſcere, et receptacula clauſa flatibus replere, ut non ſolum pondus ipſorum manifeſte auctum, ſed uaſa ipſa cum fragore diſſilierint. Cujusmodi experimenta plura alia habent: *Robertus Boyle, experim. Phyſ. mechan. et Stair Phyſ. Experim. Explorat. XIX. Sect. XIII. Helmont.*

mont. l. c. Sed ſingularem Tympanitis et Aſcitis cauſam in Auriga obſeruauit *Langius*: nempe oua in aceto frixa, Halis largiori in copia aſſumpta, unde alui adſtrictio pertinax primum orta, quam inſecuta ſtatim abdominis inflatio maxima; a qua tamen, uti Autor perhibet in *Pr. Med. P. II. C. V. Theſ. XIII.* curari potuiſſet, quoniam, adbibitis frequentibus clyſteribus oua illa adhuc integra, poſt uigeſimum diem, rejecit, niſi uaſis lymphaticis et lacteis, ob diſtenſionem nimiam inteſtinorum, ruptis, aſcites, et cum ea demum mors inſecuta fuiſſet. Sed tamen adhuc ſciendum, quod non ſolum alimenta ejusmodi craſſa et uiſcoſa, quin etiam alia magis ſalubria flatus efficere queant, quando in corporibus jam tum cacochymicis, et debilitate uentriculi aliorumque uiſcerum laborantibus, minus recte digeruntur et depurantur. Atque inde etiam fit, quod unus prae aliis, etiam ab iisdem alimentis, flatibus magis uel minus afficiatur.

Theſ. XVI.

ADhuc uero aliae cauſae ſuperſunt, quae morbo huic noſtro occaſionem praebere ſolent; Sic e. g. Potus frigidus, imprimis ab incaleſcentia nimia, nec non refrigeratio corporis, mi-

rum

rum quantum, debitam hic tranſpirationem impediendo nocent; Et exceſſiui, aut incongrui et inſueti corporis motus, ſaepe digeſtiones omnes, maxime in primis uiis nimium turbant, eoque ipſo non ſolum flatus excitant, ſed et agitando humores id efficiunt, ut partes aereae, quas antea omnibus alimentis ineſſe demonſtrauimus, compedibus, quibus detinebantur, liberatae, eo liberius ſe explicent, et longe lateque uagentur. Quemadmodum e contrario otium et quies nimia digeſtiones plane ſuffocat, tranſpirationem debitam ſufflaminat, obſtructiones uaſorum et uiſcerum promouet, atque ſic multis modis ſymbolum ſuum conferre poteſt. De quo exemplum refert *Bonettus Bibl. Pract. P. I. L. VII.* Illuſtriſſimae Virginis monialis tympanite affectae, cui diuturna mora in aedibus ſacris occaſionem dederat. Neque hic tacere poſſum animi pathemata grauiora, imprimis moerorem, quoniam Smetius *Miſcell. L. VII. Epiſt. 4.* puerperae alicuius meminit, quae Antwerpiae, durante puerperio, promiſſo matrimonio fruſtrata, prae animi moerore hunc morbum ſibi lethalem contraxerat.

Theſ.

Thes. XVII.

ATque adeo ex his omnibus aliisque, breuitatis studio praetermissis, natura, sedes et causa hydropis sicci, credo, satis dignosci poterunt, ut ab aliis analogis morbis facile distingui queat; Quamuis, uti etiam Sennertus ingenue fatetur, principia ipsius obscura admodum sint, et cognitu difficillima, nihilosecius tamen in progressu se prodit, et, consideratis probe omnibus circumstantiis et inter se collatis, simul ejusdem differentiae admodum uariae, non solum ratione causarum, tam diuersissimarum, sed etiam graduum, subjectorum particularium et complicationum cum aliis morbis, nempe scorbuto, hydrope, ascite, scirrhis uiscerum aliisque facile cognoscuntur. Cum Platero non incommode tres Tympanitis species constitui possunt, quarum prima a flatibus in ipsis intestinis collectis, altera in cauitate abdominis, siue spatio inter intestina et peritonaeum; Tertia a flatibus et aqua in eadem cauitate simul collectis dependet; Quae postrema species adeo frequens est, ut multi tympaniam sine ascite uix fieri posse credant, judice *VValdschmidio in praxi*; Praeterea datur etiam hydrops flatulen-

tus particularis e. g. in utero ejusdemque ouariis et tubis ſolum haerens, de quo uid. *Foreſt. obſ. LXIX. et Gladbach. in Idea Prax.*

Theſ. XVIII.

AD Prognoſin uero ejus quod attinet, Omnis quidem Tympania, uti cognitu, ita quoque curatu difficillima. Ipſi aegri, uento quaſi grauidi, neſciunt communiter conceptus ſui cauſas et modum, indeque tum demum aegrotare ſe ſentiunt, quando uix curari poſſunt. Procul dubio tamen minori cum periculo conjuncta eſt, ac facilius curatur incipiens, quam inueterata; in junioribus et conſiſtentis adhuc aetatis aegris, quam ſenibus; ſimplex, quam cum aliis morbis grauioribus, imprimis uiſcerum corruptionibus complicatus; Si quidem caetera fuerint paria, et aeger praeceptis medicis morem geſſerit. Vulgo quidem aſcites periculoſior judicatur Tympanite, cui tamen rationes et experientia contradicunt; Semper enim aliquid monſtri alit noſter affectus, ingentes nimirum et diuturnas uiſcerum obſtructiones, interdum plane ſcirrhoſas, aliasque labes, quibus, accedente tunc uehementi diſtenſione et preſſura, uel etiam ruptura uaſorum a flatibus, uel ipſe aſcites,

tes, uel inflammationes uiſcerum eorumque corruptiones facillime ſuperueniunt, unde apposite in hanc rem Menjotius l. c. ita colligit: *Tympanitem aſcite longe grauiorem eſſe puto, non, quod pharmaca* φυσαγώγα *nobis deſint, Siquidem medicina noſtra* τὸ ϱαγώγοις *luxuriat, et per paracenteſin flatus non minus ac aquae e uentre educi poſſunt; ſed quod plura uiſcera in tympania, quam aſcite, morboſa ſunt. Et licet aquae, uix uero flatus, cunctando putreſcant, Tympania tamen non modo certius, ſed etiam celerius interficit, ratione acerrimorum ac implacabilium dolorum, quibus Tympaniticus miſer ſine intermisſione excruciatur.* Et *Dan. Puerar. in addit. ad Burnet. Theſaur. Med. Nunquam*, inquit, *Tympaniticum conualeſcere contigit uidere. It. Dietericus in Iatreo Hippocrat. p. m. 1254. qui tumet inflatus tympanite, funus bajulat ille ſuum; tympanumque gerit, ac pulſat ad duellum cum morte.* Nihilo tamen minus ualet hic quoque conſilium ſaluberrimum: Principiis obſta ſero medicina paratur, cum mala per longas inualuere moras. Sciendum, quod morbus hic raro per ſe et ſubito, ſed longo demum temporis tractu, interuenientibus aliis morbis, aſcite, uiſcerum inflammatione, gangraena aliisque interficiat. Vbi quoque aetas

jam ſenilis, uel etiam nimis tenera, uiſcera indurata, uel plane corrupta, uaſa lymphatica, aliaue eroſa, morbi alii graues conjuncti, ibi parum uel nihil ſpei ſupereſt, licet medicina pro mitigangandis ſymptomatibus remedia habet. Inter ea autem peſſima hic ſunt alui et urinae ſuppreſſio; indicant enim jam tum ſpaſmodicam uiarum iſtarum conſtrictionem et imminentem, uel praeſentem uiſcerum inflammationem: Mala quoque inflammatio umbilici, uel alius abdominis muſculi, cum urina ualde rubicunda et craſſa, utpote quam gangraena, et mors e ueſtigio ſequuntur.

Theſ. XIX.

QVo grauior igitur, et periculo propior hic morbus eſt, eo majori prudentia et dexteritate opus, ut cauſae quaecunque, tam remotiores, quam proximiores, a quibus flatus generantur, uel fouentur, quantocyus remoueantur, eoque ipſo flatus ipſi, eorundemque fomes et pabulum, eliminentur, pariter ſymptomata quaecunque, imprimis motus conuulſiui, dolores et inflammationes, quantum fieri poteſt, praecaueantur, et uires aegri, uiſcerumque tonus, defendantur.

dantur. Quibus omnibus indicationibus ut ſatisfieri queat, remedia e tribus ſuis fontibus abunde ſuppeditat medicina, modo a Medico prudenter dirigantur et pro ingenti cauſarum, ſubjectorum, aliarumque circumſtantiarum diuerſitate, ſingulis quoque proportionata et proficua applicentur.

Theſ. XX.

Adeoque ante omnia opus eſt, ut, commendato ſtatim decenti diaetae regimine, cruditates pituitoſae et bilioſae uiſcidae, nidoroſae, acidae, acres, in uentriculo et inteſtinis praeparentur, ad exeundum praeparatae quoque ſubinde excludantur: Quo fine quidem a Medicis multa commendantur medicamenta carminatiua, quae acredine et uolatilitate partium ſuarum ſalino-ſulphurearum, carminando quaſi, humores uiſcidos et glutinoſos egregie diſcerpunt, attenuant et in halitus reſoluunt; ſed quoniam, alias uti ſupra uidimus, in Hydrope ſicco, halitus ejusmodi flatuoſi nimium abundant non ſolum, ſed etiam, propter uiarum obſtructiones pertinaces conjunctas, exitum facile inuenire nequeunt, quin potius, diſtendendo nimium inteſtina, imo in

ſpaſticas contractiones redigendo, exitum ſibi ipſis praecludunt, eoque ipſo tam graues et acutos dolores, inflammationes aliaque mala inducunt, facile etiam fieri poteſt, quod ab ejusmodi carminatiuis calidioribus et uolatilibus, ſine ſelectu adhibitis, malum potius exaſperetur, quam curetur uti etiam obſeruationes et triſtes, ab adhibitis iſtis euentus, apud *Tulpium obſ. Med. L. II. Fienum de flatibus C. XXI. Grembſium Arb. ruinoſ. et integr. L. II. C. I. et Helmont. Tract. Ignota hydrops* et alibi abunde teſtantur.

Theſ. XXI.

COmmendanda igitur potius erunt aperitiua et carminatiua temperatiora, eaque modo ſalina, plus minus fixa, uel uolatilia, nitroſa, ſubacida, terrea, gummoſa, mercurialia, etiam aquoſa et gelatinoſa diluentia et fibras criſpatas demulcentia. e. g. Arcanum duplicatum, nitrum fixum alcaliſatum, roſatum, perlatum, antimoniatum, lapis Prunellae, ♀ uitriolatus, uitriolum martis rite paratum, ſalia plantarum, digeſtiuum Syluii, ſuccini uolatile, et cum his ſociati pulueres cachectici, abſorbentes, concharum, coralliorum, cryſtalli, lapid. 69, antimonium diaphoreticum, mater.

ter. perlat. magnesia alba, cinnabaris natiua et antimonii, mercurius sublimatus dulcis, crocus martis aperitiuus et similia, nec non spiritus subacidi dulcificati, spiritus Nitri, Salis, et Vitrioli dulces, item de Gummate ammoniaco, ejusdemque essentia, Tinctura aperitiua Moebii, Tinctura tartari, arcanum tartari liquidum, liquor praecipitans, Elixir Proprietatis nitratum. Item decocta et infusa e radice rhabarbari, cichorei, taraxaci, helenii, curcumi, polypodii q. pimpinell. alb. eringii, foeniculi, leuistici, herb. absynthii, alsinae, agrimoniae, centaurii, scordii, ueronicae, marrubii, trifolii fibrini, fumariae, hyssopi etc. Sem. Cumini, anisi, foeniculi, coriandri, baccarum juniperi, corticum citri, aurantiorum, tamarisci etc. E quibus et similibus, habita semper ratione temperamentorum, causarum diuersarum, morborumque complicatorum, formulae cuiuis aptae et proficuae formari possunt. In *Ephemerid. german. D. II. A. X.* laudatur ualde electuarium spagyricum, ex ejusmodi aperitiuis, rosat nouell. cum diatr. santal. Spir. Salis coagulat. aliisque paratum, quibus tamen alia, pro indicantium ratione, substitui, alia omitti possunt. A *Bournet. l. c.* tanquam summum specificum ad tympanitidem, laudatur liquor, e flori-

floribus tapsi expressus: Ab *Hertodio in crocologia* Puluis expertissimus ex spiritu salis coagul. et spiritu croci irrigato: A *Febrio in Hiera Picra* descriptum oleum uiride, tanquam secretum, interne et externe usurpandum. Ita Grembs. l. c. meminit Cantoris friburgensis, qui, purgantibus aliisquo frustra fatigatus, solo spiritu sulphuris in aqua diluto, sanatus fuit.

Thes. XXI.

HIsque deinde aperitiuis adduntur et interponuntur commode alia, quae humores illos uiscidos flatulentos, nisi sponte sequuntur, per aluum euacuare sufficiunt, ea tamen, ex rationibus antea dictis, rursus mitiora, tantum laxatiua e rhabarbaro, mechoacanna, polypodio, agarico, semine carthami, foliis sennae, passulis minoribus parata, et cremore tartari, uel nitratis aucta. Quo etiam pertinet uinum illud medicatum laxatiuum *Epiphan. Ferdinand. quod histor. XLI.* mirabile prorsus et innoxium depraedicat, Deumque testatur, illud nunquam a se sine fructu fuisse exhibitum; quale etiam laudat *Horstius L. IV. obs. 33.* Habemus tamen hodie longe selectiora et tutiora, quae drasticis illis facile substitui possunt; Vel qui

saepi-

ſaepius praeſtant, clyſteres e ſpeciebus emollientibus et carminatiuis compoſita, a quibus aegri illi, quorum jam ſupra ex Ephem. germ. mentionem fecimus, adhibitis fruſtra multis aliis remediis, alias probatis, frequenter uſurpatis, tandem globulos illos aëre foetidiſſimo plenos excernebant, et praeter omnium ſpem a tympania ſua liberabantur.

Theſ. XXII.

SEd effectum horum tam carminatiuorum, quam laxantium, egregie promouent, ſimulque motus conuulſiuos et doloroſos leniunt fomenta et linimenta ex ejusmodi emollientibus in ſubſidium uocata e. g. unguentum de Arthanit. Emoll. Foreſti Dialth. Carmin. Neruin. Oleum lumbricorum terreſtr. chamoem. anethi, lauri, ruthae, ſt. aniſ. cumin. Iuniperi, philoſophorum. Item Emplaſtra emoll. Foreſti, diaphoreticum M. Antihydrop. Aug. de baccis lauri, diacum. diaſapon. uel cataplaſmata et fomenta alia e rad. alth. bryon. Ireos n. ſem. lini, foenugr.

milii fabar. cumin. baccis lauri, iuniperi, flor. chamoem. melil. famb. et fimilibus. Quibusdam etiam profuerunt epithemata falina lixiuiofa e uino, fpiritu uini phlegmatico, urina, fale ammoniaco, nitro fale communi additis feminibus et farinis emollientibus, uti uidere eft apud *Platerum l. c. et Hartmann. prax. chimiatr.*

Thef. XXIII.

DE caetero tamen etiam ad fymptomata urgentia fimul refpiciendum: Ita fi inflammatio uifceris alicujus, uel peritonaei, umbilici, partiumque uicinarum, aut febris accedit, uel folum imminet, nec alia contraindicantia obftant, nihil impedit, quin etiam uena fecetur, quocunque loco et tempore apto, quicquid etiam *Bonettus* et alii in contrarium afferant, cum ratio non folum, fed etiam experientia nobis adftipulentur. Ita ad dolores acerbiffimos mitigandos faciunt in fpecie cinnabarina, nitratis et abforbentibus prioribus, nec non Emulfion: pulpofis egregie humectantibus, et acrimoniam humo-

rum

rum temperantibus parata. Opiata uero, uti in omni intemperie ſicca, ita hic minus tuta eſſe judicamus. Pariter ad diuriſin promouendam, niſi priora, nempe Spiritus nitri et ſalis d. Tinctura tartari, arcanum tartari liquidum, lap. prunell. et Sal plantarum, ſuccini, ſufficiunt, addi poterunt millepedes, propter ſal ſuum nitroſum et uolatile egregie reſoluentes, et in ſpecie urinam efficaciter mouentes; unde etiam a Williſio aliisque practicis tantopere laudantur. Vmbilici nimium extenſi ligatura ſi opus, eandem commode applicare docet *Horſt. Ciſt. med. epiſtol. 116.* uel ſi flatus, inter inteſtina et peritoneum contenti, ibidem exitum quaererent, aeque ac in aſcite, umbilicum ſecundum artem, per paracenteſin aperire licet, niſi grauius aliquid obſtet.

Theſ. XXIV.

TAndem quoque non eſt negligenda diaeta, ſed ita dirigenda, ut remediis reliquis exacte conueniat; Monendi ſunt aegri, ut, imminente aeque ac praeſente jam malo, ab

omnibus alimentis crudis, uiſcidis, flatulentis, fermentabilibus, acidis et auſteris, uel etiam nimis calidis, aromaticis, acribus abſtineant, e contrario uero talia eligant, quae boni ſucci facilisque digeſtionis, et quae natura ſua temperata et dulci humorum quoque acrimoniam et uiſciditatem corrigunt, temperant, fibras inteſtinorum afflictorum humectant, lubricant, aluum et reliquas uias excretorias apertas ſeruant: reliqua per ſe patent.

S. D. G.

